

Borislav Vujčić

Zapleteno izginjevanje

Srebrnkast valček, ki ga žene lahen vetrič, se leno in nejevoljno pretaka v melanholičnih amplitudah z roba gladine k razčlenjeni in skrajno negotovi obali. Na obzorju so se razbežali oblaki in nezatno zastrli sonce, ki se upočasnjevo potaplja v škrlat modrozeleni naplavine. Ujet je tudi lesketav šop, neke vrste sidro, z neba vrženo v morje, barve razvnete masti, nagnite pomaranče, vsake toliko zašklepeta, se zasuka in podaljša, ter razgrne žarečerdeče trščice po modrozeleni površini. Večji oblaki zastirajo prhke oblačke, ki bi, kot je videti, radi izmledeovali še marsikaj, dokler traja dnevna svetloba. Lahko vidimo, kako, medtem ko plahutajo zdaj z belimi zdaj z zlatožarečimi štrclji, naskakujejo prostore, ki so jih zavzeli potemneli oblaki. Večji in bolj izkušeni oblaki jih jemljejo kot lahek plen. Obrobljeni s krvavo obrobo jih hlastno uničujejo in brez vrnitve absorbirajo. Glejte, tisti se je že odebelil in zdaj zdaj lahko poč! Vendar našobi ustnice, takšne kot žolca, in prhko belino oblačka pogoltne, preden izgovoriš keks. Pa potem požirček s še enim oblačkom. Od prizora človeka v hrbtenici zamrazi potisočerjen leden srh. Ogabno se je postaviti pred to ropotijo srebrnomodrega svetlikanja in misliti, da... Da, povsodnjost je škripajoča žalost, prav takšna, kakršno je moč videti v čvekanju neba in morja. Temna in težka zmešnjava tubistva! Ali pa gre morda za oči!?

V zaobljenih stopnicah lesketave črte je izginil do pred kratkim jasen obris ladje. Medtem ko se razširja, razpenjena brazgotina poravnava sled. Krojač z dlanjo popravlja vsitek modrega sukna, tako da površina dobiva monotonijo reliefa dolin in vzpetin. Tišina. Dolina-vzpetina-dolina-vzpetina. Kot v prvih razredih, ko so učiteljice preverjale koncentracijo: dolina-pa-vzpetina-pa-vzpetina-pa...!? Kričava jata galebcev se razleti. V trenutku so zmazali, brezobzirno se trgajoč za plen, razigrano ribo, ki se je prikazala na površini in naletela na rezilo kljuna. Ponovno tišina. Zahrbtno zatišje in oranžni ogrizki večera. Valovje, kot strigalice, se nemo plazi. Počasipremikajoče jeguljanje v modrem testu z narobe obrnjenim svetilnikom. Kot da bi sonce, ker je svetilo ves

ubogi dan, dobilo kilo. Krvava kila, vsa presekana z vztrepetalim valovjem, nemo drhti, zarita v globino. Morda je to tisti Pozejdonov srk, požirek v vedrih dneh zahoda sonca!? Morda ga poljubljajo himere, mi pa, sprehajajoč svojo minljivost po obali, včasih nekoliko navdušeni nad prizoriščem, rečemo: »Glej! Glej krasoto!«

Valček je vse bolj blizu in blizu obali! Spotikajo, cepetajo, krevsajo, zijajo, racajo njegovi sorodniki, pa tako gladki, ljubki, preprosti in krhki so. Brezšumnost zadnjega pohoda moti tu in tam kakšen *klak*, *oklak*, *kloaklak*. Tako smrtniki spodkopavajo podnožje grebena tukaj na obali. Smrtopis in brezbesedje pene z nekoliko šumeče grenkobe. *Kkkloaklak!* Tam na morju je tišina. Pritajene oči noči, ki so se zasvetile kot žerjavica v ugaslem ognju, mečejo senco usmiljenja. Glejte, neki val se je vzel, strmoglavil, in popila ga je plitvina. Zakrnela plitvina!

Na prvi pogled neškodljiv vetrič potiska lesketave drsti morja. Kot pastir site ovce s pašnika v obor, ob milozvočnih tonih piščali. Vendar je tukaj vse nemo. Le zlovešče: *kloak-plliss-aok!* In šuštenje suhih borovih iglic. In stokanje izpahnjene veje ciprese. In jok smole! Brez pesmi, brez napeva, brez tolažbe, z modrovijoličasto avro, s senco, ki jo meče predse, je valček vse bliže... in bliže! Ob njem je na levi strani Ujedljivec, nezugrešljivo mu je podoben, vendar gre spet za odpadnika in izmeček. Trmoglavi izprijenec, pomisli valček. Vso revno pot že teži, onegavi, škriplje in otrasa za svojo zgodbo, zgodbo, ko je on bil in-to-inono neke tam sredi oceana, ko je bil in-čast-in-oblast in zganjal kraval. Porogljivec! Govori tjavdan! Kot bi ga dojili s praznimi marnjami in napotili na to pot. Vse to je kabaretska mimikrija, pomisli naš valček. Petparsko spogledovanje, momljanje. On je bil podočnik velikana, on je bil bič, pred katerim so jambori drhteli kot šibike, on je razsuval drobovino ladjam, ko se je le malce odkašljajal. In tako že dneve. Gobezdalo gobezdavo. Brez dikcije in plemenitih besed. In nikakor ga noče odnesti vrag, veter mogoče... Prisesal se je kot uš in vztrajno me pita z zgodbami – kaj zgodbami!, z romani!!!, vse to pa brez glave in repa, brez trohice dostojanstva, pa tudi brez logike. Glejte, v nedogled objokuje razpršene ostanke nekoč z junaškimi deli podprte in nezvrgljive slave. Ubožček! Kar primazal bi mu jo. Njegova zgodba zaudarja po zavrelem maslu, iz katerega brli plamenček narcisoidnosti. Kot bi bil jaz pes, lampion. No, če ta plevel ni v napoto morju, bom nekako pretrpel. Sicer pa – to je modri holokavst. Modročrni holokavst za nas, izrabljene in utrujene valove. Mi, glejte, nismo imeli kostumov in naš izvor je čuden. Čudna je tudi naša usmeritev, komu pa še mar moj mir in moje meditacije! In kdo me bo branil pred Ujedljivcem. Vetrič nas žene z enakomernim ritmom. To je njegova naloga. Vseeno pa je to mučno – pomisli valček – zares mučno! Takole prepuščen surovi nesreči, prepuščen v razsulo neprijetnosti, ki jih izziva Ujedljivec. Ne morem v miru razmišljati o zadnjem poljubu, o tistem poljubu, ki sem ga pošiljal vse življenje, medtem ko sem ubogljivo služil morju. Komaj se je ujedljivost na

levi umirila, se je z desne oglasil Cmeravec, usrane in preprosti prdlek. Oglasi se s svojo novo partituro jeremiade: kakor, njega so zgodaj zavr-gli – kar ni pravično; kakor, njega ne razumejo – kar ni pravično; kakor, zaslužil je boljše pogoje, ne pa to sramotno po-malem-plavanje, ta pora-zujoči ritem dolin in vzpetin – kar, ni potrebno posebej povedati, ni pravično! Oslovski kašelj! Vsake toliko se strese, zagrabi sapo, potem pa žvek-žvek, ni pravično-ni pravično. In tako Cmeravec dneve in dne-ve smrka o nepravičnosti, ječi, zija, včasih kaj roti, jokavo grablja po usodi, vendar je, verjemite, vreden zgolj posmeha. Kilava babja lutka. Sodasta spaka. Dlakocepec, ko bi vsaj onemel!

Po sledi me zadaj spremlja kot senca, za petami mi je neki Dobro-hotnež. Od trenutka, ko sva se našla v neskončnosti morja, vztrajno molči. Aristokrat. Kot bi se mu besede priskutile. Ta se ne spakuje! Videti je, da je bil nekoč mojster šumov, učenik morskega govora. Kot da je znal na izust prehode globin in himnične povzdignjenosti višav. Nekoč mi je v neki tesnobi povedal, da so ga klicali Zlatoust. Samo to mi je rekel. Zlatoust! Oh, Bog! Zdaj pa... le tu in tam malce škripne in nežno opominjajoč dregne, ko očaran s kakšnim prizorom ali spomi-nom neprevidno postanem in ogrozim red.

Pred mano je Temni. Črn, nečimrn in prevzet, čeprav droben val. Nečimrn je in s sencami večera na zatilju. Bil je, tako so mi rekli, obje-sten. Vroča kri. Potepuh in veseljak. In vitez. Vsakega nekaj. Klatil se je po svetu in kljuboval usodi. Šel je, bojda, skozi vse. Ta ve, kaj je življe-nje, kaj so skrivnosti življenja. Odkrival jih je, ne da bi čakal pritajen v sanjarjenju. Zroč v neblišč konca, se ni niti enkrat obrnil, niti takrat, ko sem ga, potem ko sem se spotaknil v tem žalostnem plavanju-po-malem, pohodil in predrzno porinil. On ni kot ta sodrga, ki me je ukleš-čila z leve in z desne, ki neprenehoma cvrči, preklinja, brenči, naplavlja in šmrka, da ji je odzvonilo, da se bo stegnila, da... Da, v odzvenu in odmevu lastne emravosti in lastne ujedljivosti! Kaj ste drugega priča-kovali, vetrnjaki v nevednosti vedrega odplutja? Kje je vaša putika, a? V naplavini strahopetnosti, kaj? Bog, le kaj sem zagrešil, s čim sem te prizadel, da si mi dodelil ta dva zmuzneta!? Kot bi bil s svečami razsvet-ljeni klečalnik, žrelo tolažbe, vez k uslišanju! Hja! Ujedlivec, Cmeravec, Dobrohotnež in Temni – to so liki in krajci križa druženja. Kaj morem? Nič. Vse bolj in bolj smo blizu obali, sicer. Vseeno nas podpihuje in potiska veter. In neka sila znotraj nas samih nas žene. Smo pa vsakršni v tej žalostni kohorti. Smrkavci, neugnani kričači, modreci. V tej crk-njeni čredi so tako brezbrizni, kot tisti, ki gredo z glavo skozi zid, pa tisti, ki zadihani od rinjenja lenih valov pred sabo nemočno pogledujejo nazaj. Tepci! Nekateri so sproščeni, kot bi bil to sprehod, sprehodek, kot da je to promenada, ne pa črna brozga! Tudi taki so, zlomka, ki se, kakor da bi jim bila od malega odvzeta pamet, brezglavo potikajo sem in tja in se motovilijo naokrog s prismuknjenimi domisleki. Tudi taki so, ki klicarijo, tulijo, kličejo Stvarnika in zahtevajo razrešitev naslag in

naslag greha, ker kdo ve, koliko duš mornarjev imajo na vesti. Potem so taki, ki kar naprej preklinjajo, pa taki, ki dlakocepijo, pa taki, ki z režečim obrazom kažejo obali roge: *na! na!* Takšni so, naj skrajšam, ki sopeč izdihujejo, ki se jim riga, slišati pa je vsakršne glasove – krohanje, šumeče pokašljevanje, kolcanje, cepetanje... – pa kdo bi vedel, od kod in iz čigavih ust. Vsenaokrog čudni svatje! Vmes se, seveda, drsti izginevanje. Kmalu bomo na obali, potem pa v peno. Nepričakovano prasne tu in tam kakšen grlen smeh, vendar se komaj kdo ozre na to norčavost. Potem pa molk! Težko zatišje. Gledamo drug drugega, tako, izpod čela v zatilje. Ker... vse bolj in bolj smo blizu! Razločno vidim črnovjoličast hlad pobočja, mračno senco, ki se razlega po obali. Strah me prevzema ob misli, da bi se ozrl. Zadaj se v škrlatnem ozračju zapira dan. Trni se dnevna svetloba in vprašanje je, ali se bo, vsaj za hip, voščeni krog meseca zalesketal na mojem temenu. Priznam: želim si takšen svetlika-joč se nekrolog. Mesečinast odzdrav. Mar zahtevam veliko? Ah... dolinavzpentinadolina!!! Potiho se črkuje himna. Spravlja me ob pamet. Bo dovolj časa za mojo bizarno željo? Razpočiti se v mesečini! To bi bila zame uslišana radost. Vstajenje upanja, epitaf, primeren tej mōri morja. Temni je korak pred mano, vsak trenutek je bolj teman, da ne rečem – črn! V nekem nenavadnem raju čarovnic so mu na zatilju zaplesale rumene, zlate in žarečerdeče kresnice, naredile bleščeč greben ter prasnile, se potopile, v glavnem, izginile. Temni se ne ozira. Kakor da ve, da se v daljavi zadnji žarki sonca poskušajo znebiti senc. Neslišno se poskuša dokopati do obale. In kakor bi nekoliko pospešil. Ve, da tukaj ni usmiljenja, da se tukaj krvavi pot poti. Na kodelji je ostal grmiček preje, breje vreteno pa se vratolomno obrača in obrača. V slapu se črni grmiček spreminja v predivo. Še dvajset metrov...

Nekdo je veselo vzkliknil. V hipu zvrnejo vsi oči nanj. Vendar – ta je že mrtva beseda. Njegov klic zeva v nedeželi. Regeneracija površine? Ponovno se bo vrnil. Zanj ni rešitve, vendar se veseli! Kaj, zaboga, bo pridobil, ko se bo potopil v globino? Odložitev!? Naivnež!

Glej, glej! Nekateri bi se hoteli znebiti usode. Vratolomno so planili med mene in Ujedljivca ter drzno pohiteli z leve in z desne na Temnega. Temni jih, potem ko se je spretno premaknil levo, vljudno spusti. Podrsali so se obenj z desne strani, vendar je Temni ohranil dostojanstvo. Ujedljivec se je hitro stisnil obme. Strl se je. Ko so videli, da jim je uspelo, so pohiteli še drugi. Stisnili so Ujedljivca. Ujedljivec se umika in pusti vsiljivcem širok precep. Vendar kakor da bi Temnemu presedla ta neumnost in vsiljivost. Z levo obodnico useka enega od njih, ta pa se takoj zgrudi in razprši. Drugi so izkoristili tujo nesrečo in pobegnili. Kakor bi se jim mudilo karkoli popaberkovati v tej agoniji! Ni minilo dosti, ko spet neki brezoblični ničé med zloveščim spakovanjem prihiti z desne. Cmeravec se je, hinavec, pritajil. Zavlekel se je v nagubano lupino. Nakodral se je v strahu in pod pritiskom plaval gor-dol. Tisti ničé pa, ki je prihitel, vidim, da nima posebne sreče. Požene se, zdrsne,

se vrne na levo, pa zdrsne, ali se mi tako vsaj zdi, vrag bi vedel, ker se on dvigne, ko jaz potonem, on je vzpetina, jaz pa dolina, morda pa sem vse pomešal, morda tudi ne razumem več vrtnca usode in vrtavke sreče v tej vse bolj temni izklicevalnici.

Ni pomembno!

Dobrohotnež me nagloma pritisne od zadaj. Z vso težo. Padem in se naslonim na hrbet Temnemu. Tako vkleščen mislim, da se bom razpršil v brezštevilo kapljic, in to med dvema, ki ju spoštujem. Dobrohotnež se vrne nazaj in me vleče za sabo. »Zakaj?« ga vprašam. »Strah!« mi reče. »Oprosti...« doda s temnejšo barvo v glasu. Približam se Temnemu in rečem: »Oprosti...« Ne da bi se obrnil, iztisne Temni nejevoljno: »Pojdi k vragu, ti in tvoj oprosti!« Vsi smo izgubili živce. Po tem dogodku Temnega njegovi spremljevalci zasujejo z nepričakovanimi in zahrbtnimi udarci. Temni zamolklo zaječi, potem pa se jih znebi z enim zamahom, kakor da so mačji kašelji. Gledajo ga neodločno in zdrknejo na svoja mesta. Pokrijejo se z ušesi. Zdaj ni čas za podvige. Celó za goli obstanek ne. Slišim, da se Ujedljivec krohota. Brezjajčnik, pa se krohota! Ta bi z veseljem, vem, svojo nemoč stisnil nekemu v žep in ušel.

Ni potrebno več niti govoriti, kako blizu smo...

Lahko bi govoril o bleščečih obrobah, o podvigih, slabostih in odlikah; lahko bi govoril o rosnih jutrih ob zori, prizoriščih, ki izvabljajo vzdihne in čudenje, o morskih pašnikih in svileni tkanini miru, o bolečini razsekavanja, potapljanju, rojevanju iz neba in drobovine zemlje, o kapljici na dlani usode, v kateri se lesketa vse življenje vnaprej, ne da bi ga izkusili...

Čemu?

Prodnik, vržen iz prostodušne roke, v odskokih ranjuje tiste pred mano. Malce se dotakne temena Temnega, se primaje pred mene, potem pa s tihim štrbunkom čofne in se v piruetah odziblje proti dnu.

»Štirje odskoki!« veselo vzklikne dete in nam obrne hrbet.

Z zadnjimi močmi noseč navlaženi pesek v odtise otroških stopal, sem končal, hvala Bogu, mirno, kot je bilo zaukazano. Mirno, z zvezdami in voščenim krogom meseca na nebesnem pokrovu, anonimno in brez besed, na srečo ne v teatralni gesti.

Prevedla Lela B. Njatin